

ธรรมานุศาสตร์

เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้กำลังพล ทอ. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ

พระมโหสถ ปัญญาบารมี

ในเมืองมิลิลา มีเศรษฐีผู้หนึ่งมีนามว่า สิริวิฑกะ ภรรยาชื่อ นางสุนนาเทวี มีบุตรชายหนึ่งคน เมื่อคลอดออกมานั้นมีแท่งโอสถอยู่ในมือ เศรษฐีสิริวิฑกะเป็นโรคปวดศีรษะมานาน จึงเอาแท่งยานั้น ฝนที่หिनบดยาแล้วนำมาทาหน้าผาก อาการปวดศีรษะก็หายขาด จึงตั้งชื่อบุตรว่า “มโหสถ”

ครั้งหนึ่ง มโหสถเห็นว่า ในเวลาฝนตก ตนและเพื่อนย่อมลำบากด้วยการเล่น จึงให้เพื่อนรวบรวมเงินเพื่อสร้างสถานที่เล่นห้องวินิจฉัยคดี โดยมโหสถจัดการออกแบบ เพราะความที่มโหสถเป็นเด็กฉลาด เฉลียวเกินวัย จึงมักมีผู้คนมาขอให้ตัดสินปัญหาข้อพิพาท หรือแก้ไขปัญหาขัดข้อง ต่าง ๆ อยู่เสมอ ชื่อเสียงของมโหสถเลื่องลือไปไกลทั่วมิลิลานคร

กษัตริย์เมืองมิลิลา ทรงพระนามว่า พระเจ้าวิเทหราช ทรงมีนักปราชญ์ราชบัณฑิตประจำราชสำนัก ๔ คน คือ เสนกะ ปุตกุสะ กามินท์ และ เทวินทะ บัณฑิตทั้ง ๔ เคยกราบทูลว่าจะมีบัณฑิตคนที่ ๕ มาสู่ราชสำนัก พระเจ้าวิเทหราชจึงโปรดให้เสนาออกไปสืบหาข่าว

เสนาเดินทางมาถึงบ้านของสิริวิฑกะเศรษฐี เห็นความงดงามของสถานที่เล่นและห้องวินิจฉัยคดี รู้ว่าเป็นฝีมือของมโหสถ จึงนำความไปกราบทูลพระราชา แต่ถูกบัณฑิตทั้ง ๔ ทูลห้ามไว้

พระเจ้าวิเทหราช จึงทรงทดลองสติปัญญาของมโหสถ ด้วยการตั้งปัญหาต่าง ๆ มโหสถสามารถแก้ปัญหาได้ทุกครั้ง จึงโปรดให้รับราชการ

มโหสถรุ่งเรืองอยู่ในราชสำนักของพระเจ้าวิเทหราช ได้รับการสรรเสริญจากผู้คนทั้งหลาย ครั้นอายุได้ ๑๖ ปี ทรงประสงค์จะหาคู่ครองให้ มโหสถขอพระราชทานอนุญาต เดินทางเสาะแสวงหา คู่ครองที่ตนพอใจด้วยตนเอง

มโหสถ เดินทางไปถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง พบธิดาเศรษฐีได้ยาก ได้ทดลองถามนางว่า “เธอชื่ออะไร” นางตอบว่า “สิ่งที่ดิฉันไม่มีอยู่ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต นั้นแหละ เป็นชื่อของดิฉัน” มโหสถพิจารณาอยู่ครู่หนึ่งก็ตอบว่า “ความไม่ตายเป็นสิ่งไม่มีอยู่ในโลก เธอชื่อ อมร (ไม่ตาย) ใช่ไหม” หญิงสาวตอบว่า “ใช่” เมื่อมโหสถได้ทดลองสติปัญญาและความประพฤติต่าง ๆ ของนางจนเป็นที่พอใจแล้ว จึงขออนุญาตจากบิดามารดา และพากลับไปกรุงมิลิลา พระราชาก็โปรดให้มโหสถแต่งงานอยู่กับนางอมร

บัณฑิตทั้งทั้งหลาย พยายามที่จะกลั่นแกล้งมโหสถด้วยประการต่าง ๆ แม้ถูกพระราชาขับไล่ออกจากวัง ก็มีได้ขุนเคือง ยังจงรักภักดีต่อพระราชาเสมอ พระราชาจึงตรัสถามว่า “เจ้าเป็นผู้มีสติปัญญาหลักแหลมยิ่ง หากจะหวังช่วงชิงราชสมบัติจากเราก็คงย่อมได้ เหตุใดจึงไม่คิดการร้ายต่อเรา ”

มโหสถทูลตอบว่า “บัณฑิตย่อมไม่ทำชั่ว เพื่อให้ได้ความสุขสำหรับตน แม้จะถูกทัບถมให้เสื่อมจากลาภยศ ก็ไม่คิดสละธรรมะด้วยความหลงในลาภยศ หรือด้วยความรักความชัง บุคคลนั้นนอนอยู่ใต้ร่มไม้ ย่อมไม่ควรหักกิ่งต้นไม้ นั้น เพราะจะได้ชื่อว่าทำร้ายมิตร บุคคลที่ได้รับการเกื้อหนุนอุปการะจากผู้ใด ย่อมไม่ทำให้มิตรนั้นเสียไปด้วยความโง่เขลา หรือความหลงในยศอำนาจ บุคคลผู้ครองเรือน หากเกียจคร้านก็ไม่งาม นักบวชไม่สำรวม ก็ไม่งาม พระราชาขาดความพินิจพิจารณา ก็ไม่งาม บัณฑิตโกรธง่าย ก็ไม่งาม”

มโหสถนอกจากจะมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดแล้ว ยังประกอบด้วยคุณธรรมอันประเสริฐ มีความสุขุมรอบคอบ มิได้หลงใหล ในลาภยศสรรเสริญ ดังนั้น มโหสถจึงได้รับยกย่องสรรเสริญว่า เป็นบัณฑิต ผู้มีความรู้อันลึกซึ้ง มีสติ ปัญญานั้นประกอบด้วยคุณธรรมอันประเสริฐ ที่กำกับให้ผู้มีสติปัญญาประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควร

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
 คณอก.จัดกิจกรรมส่งเสริมให้กำลังพลของ ทอ.มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ